

TELEVİZYON YAYIN POLİTİKALARINDA SOSYAL MEDYA ETKİSİ: BEHZAT Ç. ÖRNEĞİ

Uzman Bermal AYDIN¹

Özet

Sanallığa dayalı ağ toplumu, aynı anda milyonlarca insanın çevrimiçi bir arada olmasını sağlayarak büyük bir sosyalleşme ve örgütlenme imkânını beraberinde taşır. Bu sosyalleşmenin en belirgin özelliği ise fiziksel anlamda birbiriyle hiç karşılaşmamış kişilerin bile, ortak ilgi alanları dâhilinde, internet üzerinden sanal birliktelikler kurmasıdır. Birbirleriyle internet yoluyla iletişime geçen ve iş, oyun, aktivite, sohbet gibi ortak paylaşımlarda bulunan insanlardan oluşan bu yeni topluluklar, internetin sanal cemaatlerini oluştururken; bu insanların yeni kamusal alanının sosyal paylaşım ağları olduğu sıklıkla dile getirilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de sosyal medyanın televizyon yayın politikaları üzerindeki etkilerini göstermek ve toplumsal bir direniş aracı olup olmadığını tartışmaktır. Bu amaç doğrultusunda üzerindeki tüm siyasi baskılara, RTÜK’ün cezai yaptırımlarına ve inişli çıkışlı reyting grafiğine karşın Behzat Ç. adlı TV dizisinin üç sezon boyunca yayında kalmasında sosyal medyanın rolü ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın önemi ise, sosyal medyayı yayın politikaları üzerinde rol oynayan bir güç olarak ele almasında yatmaktadır. Çalışmanın verileri; ikincil kaynaklardan toplanan veriler, Behzat Ç. ile ilgili oluşturulan sayfalardaki Twitter ve Facebook paylaşımları ile yorumlarının taranması, dizinin yönetmeni Sadullah Şentürk’le yapılan yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, ağ toplumu, Behzat Ç, yayın politikaları, tahakküm ve direniş, örgütlenme.

---

¹ Mersin Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, bermal.aydin@gmail.com

Abstract

Virtuality based network society provides online togetherness of millions of people at the same time and so that ensures a great opportunity to socialize and organization. The most prominent feature of this socialization is establishing virtual partnerships on the basis of common interest even people who have never met each other in the physical sense. These new communities consists of people that connect via internet and make common sharings such as business, games, activities and chat. On the one hand these people create virtual communities of internet, on the other hand social sharings networks is transformed the new public sphere of these people.

The purpose of this study is to show the effects of social media on television broadcast policies in Turkey and to argue whether social media is a tool of social resistance or not. For this purpose the researcher has tried to reveal that role of social media about tv series called Behzat Ç. remain on the air for three television seasons although on all political pressures, criminal sanctions of RTÜK and bumpy rating graphics. The importance of this study lies to handle social media is a power on television broadcast policies. Data of this study were obtained from secondary sources, examining sharings and comments about Behzat Ç. on Behzat Ç. pages of Twitter and Facebook and structured interview with Sadullah Şentürk who was director of Behzat Ç. tv series.

Keywords: Social media, network society, Behzat Ç., broadcast policies, dominance and resistance, organization.

Giriş

Kitle iletişiminin tarihi boyunca ortaya çıkan her yeni iletişim aracı, döneminin ihtiyaçlarına uygun biçimde oluşmuş ve kendi iletişim olanaklarını da beraberinde taşımıştır. Örneğin 1840'larda icat edilen telgrafın, 19. yüzyıl sanayi toplumunda ortaya çıkışı tesadüf değildir. Buharlı makineler ve demiryolu ağlarıyla ticaretin yaygınlaştığı ve hız kazandığı bu dönemde, mektupla günler hatta haftalar süren ileti alışverişini kısaltmak gerekmiş ve telgraf, bu ihtiyaçtan doğmuştur. Telgrafın kullanıma sokulması ise, Oskay'ın deyimiyle "...iletişimi akıl almaz bir hıza kavuşturmuş; haberi 'lüks bir meta' olmaktan çıkarmıştır." (2000: 6). Telefonun kullanıma girmesiyle ise, fiziksel olarak birbirlerinden uzak olmalarına karşın insanlar, ses ve elektrik sinyalleri yoluyla "aynı anda karşılıklı" iletişim kurabilir hale gelmiştir. Sinema ve televizyon, sunduğu görsel-işitsel deneyimle hayal bile edilemeyecek dünyaları, uzak diyarları sinema perdesine ya da tv ekranına taşıyarak insanlığuna yeni ufuklar açmış, eğlence ve bilgiyi insanların evlerine kadar götürmüştür. Ayrıca televizyon ve radyo, "canlı yayın"larıyla kitle iletişiminde, "anımsalılık" özelliği kazandırmıştır.

1960'lar ABD'sinde askeri ve bilimsel araştırmalar için geliştirilmiş olan bilgisayar ve internet ise, kitle iletişimini bambaşka bir boyuta taşımıştır. İlk yıllarından günümüze kadar sırasıyla ordudan, bilim ve akademi dünyasına; işyerlerine ve en nihayetinde de evlerimize girmiş olan bu yeni teknoloji, iletişim alanında yeni bir çığır açmış ve iletişimin niteliğinde köklü değişimlere neden olmuştur.

Bir bilgisayar teknolojisi olan internetin hayatımıza girişi, çok değil; birkaç on yıl geriye uzanmaktadır. Küreselleşmenin hız kazandığı 1980'ler ve 90'larda

Örneği

sosyal ilişkiler kökünden değişmiş, ulus devletlerin bölgesel sınırları aşınırken yurttaşların ülkeleri ile ortak kader bağları zayıflamıştır. Küreselleşen bu yenedünyada, insanları küresel çapta birbirine bağlayacak yeni bir teknolojiye ihtiyaç duyulmuş ve dünya çapında etkin interaktif iletişim ağları böylece ortaya çıkmıştır.

Özellikle 1990'ların ikinci yarısında dünyada ve Türkiye'de yaygın biçimde kullanılmaya başlanan internet (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012: 7), yıllar içerisinde hızlı bir evrim geçirmiştir. Yazılım ve donanımdaki her yenilik, internet bağlantı hızıyla bant genişliğinin artması, bilgisayar, modem gibi cihazların ve internet erişim hizmetlerinin ucuzlaması, dünya üzerindeki insanların birbirlerine "küresel" internet ağlarıyla bağlanabilmesini mümkün kılmıştır. Bu yeni iletişim ağları, geleneksel kamusal alanla rekabet edebilecek yeni bir tür kamu alanının inşası için bir fırsat yaratmıştır. İnternetin interaktif (etkileşimli) sanal alanlarıyla birlikte ulusal sınırların ötesinde bir kamu söylemi oluşabilmiştir. Bu dönemde yaşanan enformasyon ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, geçmişteki hiçbir teknolojik çözümün yapamadığı kadar, iletişim kurmayı ve enformasyona ulaşmayı kolay hale getirmiştir (Splichal, 2009:392). 1970'lerden başlayarak özellikle gittikçe demokratikleşen toplumlarda özgürlüklerin ve kısıtlamaların yönetimi ve uyumu için toplumun bilgisayarlaştırılması gerekmiştir. Bu bağlamda yeni iletişim mecraları ve teknolojileri, merkezileşmeyi sona erdirecek ve insanlar hakkında bilgi toplama ve dosyalamayı kolaylaştıracak tek çözüm olarak bir ağ toplumu ya da bilgi toplumu kurma projesinin bir parçasıdır (Mattelart, 2012: 181-182).

Castells'in *ağ toplumu* adını verdiği bu yeni toplum yapısında, iki yönlü iletişim mümkün hale gelirken; küreselleşme bütün evlerde hissedilir olmuştur.

Bugün internet erişimi sağlayan akıllı cep telefonları (smart phones) ve tablet ya da dizüstü bilgisayarlar aracılığıyla insanoğlu, istediği anda ve zamanda istediği içeriğe ulaşabilmekte, dünyanın öbür ucundaki insanlarla anlık iletişim kurabilmektedir. Manuel Castells'in vurgusuyla söylessek; zamanın "zaman dışı" (timeless time), mekanın ise "akışkan" (the space of flows) olduğu ağ toplumunda, zaman kavramı gerilemiş ve yok sayılabilir hale gelmişken; mekanın sınırları da teknolojik imkanlarla aşılabilir olmuştur. Bu yeni toplumda yaşamlarımız gibi yaşamlarımızın geçtiği mekanlar da aynı kalmamakta ve kazandığı "akışkanlık" özelliği sayesinde, dinamik ve devingen hale dönüşmektedir (2008). Elimizdeki mobil telefonlarımızla veya tabletlerimizle internet bağlantısına nerede erişiyorsak (otobüste, metroda, okulda, işyerinde vb.) mekanımız orasıdır ve bu mekan -biz yer değiştirdikçe değişeceğinden- doğası gereği "akışkan"dır.

Sanallığa dayalı ağ toplumu, aynı anda milyonlarca ve hatta milyarlarca insanın çevrimiçi bir arada olmasını sağlayarak büyük bir sosyalleşme ve örgütlenme imkanını da beraberinde taşır. Bu sosyalleşmenin en belirgin özelliği ise fiziksel anlamda birbiriyle hiç karşılaşmamış kişilerin bile, ortak ilgi alanları dahilinde, internet üzerinden sanal birliktelikler kurmasıdır. Birbirleriyle internet yoluyla iletişime geçen ve iş, oyun, aktivite, sohbet gibi ortak paylaşımlarda bulunan insanlardan oluşan bu yeni topluluklar, internetin "sanal cemaatler"ini oluştururken; bu insanların yeni "kamusal alan"ının (Habermas, 2012), sosyal paylaşım ağları olduğu sıklıkla dile getirilmektedir. Kişisel profil oluşturma, çevrimiçi bağlantı kurma ve gruplara katılma, bilgi edinme, fikir ifade etme, çoklu paylaşım ve etkileşim gibi imkanlar sunan bu ağlar, "sosyal medya" ya da "yeni medya" olarak adlandırılmaktadır.

Örneği

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de sosyal medyanın televizyon yayın politikaları üzerindeki etkilerini göstermek ve toplumsal bir direniş aracı olup olmadığını tartışmaktır. Bu amaç doğrultusunda toplanan veriler, iktidar partisi AKP ve muhalefet partisi MHP’den bazı bakanlar ile milletvekillerinin eleştirilerine, RTÜK’ün cezai yaptırımlarına ve inişli çıkışlı reyting grafiğine karşın üç sezon yayına devam eden ve 2013 Haziran ayında ekranlara veda eden “Behzat Ç.” adlı televizyon dizisi özelinde ortaya konmaya çalışılmıştır. Söz konusu yapımın, ekranlara veda etmesine karşın sinema filmiyle izleyiciyle buluşmaya devam etmesi, Behzat Ç.’yi hâlâ bir ilgi odağı olarak kalmasını sağlamaktadır.

Türkiye’de sosyal medya, oldukça yeni bir araştırma alanıdır. Bu konuyla ilgili şimdiye kadar yapılan çalışmaların genellikle, geleneksel medya üzerinde sosyal medya etkileri, reklamcılık ve pazarlamada sosyal medyanın rolü, sosyal medyada halkla ilişkiler faaliyetleri ve kimlik yaratımı gibi konular üzerinde odaklandığı düşünülürse çalışmanın önemi, sosyal medyayı yayın politikaları üzerinde rol oynayan bir güç olarak ele almasında yatmaktadır. Bunu Behzat Ç. gibi fenomen haline dönüşmüş bir TV kurmacası üzerinden okumak ise çalışmanın bir ilgi alanı oluşturmasını sağlayabilir.

Çalışmanın verileri; ikincil kaynaklardan toplanan veriler, Behzat Ç. ile ilgili oluşturulan sayfalardaki Twitter ve Facebook paylaşımları ile yorumlarının taranması, dizinin yönetmeni Sadullah Şentürk’le yapılan yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilmiştir. Bulgulara ve bunların analizine geçmeden önce dünyada ve Türkiye’de sosyal medyanın durumuna bakmak, çalışmayı anlamak için bize temel bir dayanak noktası oluşturacaktır.

Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Medya

Amerikan Savunma Bakanlığı ve bazı Amerikan Üniversiteleri tarafından başlatılan “Arpanet” adlı ilk internet projesi, sadece 15 bilgisayarın birbirine bağlı olduğu bir ağdan ibaret iken (Özgen ve Kara, 2012); günümüze geldiğimizde bilgisayar ve internet, tıpkı televizyon gibi çoktan gündelik yaşamımızın bir parçası haline gelmiştir. Sosyal medyanın temelini oluşturan ilk sanal temaslar ise günümüzdeki forumların ilkelleri olarak nitelendirebileceğimiz BBS’ler (Bulletin Board System) ile 1990’larda atılmış ve zamanla yerini IRC (Internet Relay Chat) teknolojisine bırakmıştır.

90’lı yılların internet kullanımına getirdiği bir diğer yenilik ise Yahoo, Angelfire, Tripod, Lycos gibi firmaların, kullanıcılarına belli bir alan vererek, kendi web sitelerini oluşturmalarına imkan tanımalarıydı. 90’ların sonuna gelindiğindeyse Ekşi Sözlük’le internet sözlükleri popülerleşmeye başladı. 1998’de Google’ın kurulması, internet kullanımını derinden etkileyecek bir başka gelişmeydi. “Google, kendisinden önceki tüm arama motorlarının yaptığı daha yetkin bir şekilde yaparak bu alandaki piyasayı tamamen eline geçirdi. Öyle ki yıllarca Yahoo, Altavista veya WebCrawler gibi arama motorlarını kullananlar, 2000’lerin ilk yarısı geride kaldığında bu isimleri pek hatırlamayacaklardı...” (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012: 14).

2000’li yılların başında internet kullanımını kökten değiştirecek olan ADSL teknolojisi (Asymmetric Digital Subscriber Line- Bakışsız Sayısal Abone Hattı) kullanıma girdi. Telefon kullanımını engellemeden telefon hattı üzerinden geniş bant olanağıyla internet erişimi sağlayan ADSL, bu yönüyle bir devrim

Örneği

niteliğindedi. ADSL'den önce kullanılan “dial-up” bağlantıdan iki kat fazla hız sağlayan bu teknoloji, yoğun dosya paylaşımını mümkün kıldığı gibi, ayrıca internet kullanımını saniye bazlı ücretlendiren dial-up'tan farklı olarak, fiyatlandırmayı aylık sabit ücretle yapıyor ve internetin geniş kullanımını engelleyen yüksek faturalar dönemine son veriyordu. Böylece insanlar, ilk defa evlerinde sürekli internete erişim sağlayabilir hale geldi ve internetin insanların hayatında kapladığı yer de giderek arttı (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012: 10-11)..

ICQ isimli Chat yazılımı ile kişisel bir sohbet ortamı mümkün hale gelirken internetin sosyal iletişim alanı da iyice güçlendi. Kullanıcılarının sabit bir ICQ numarasına sahip olduğu bu yazılım, “sanal kimlik” kavramını öne çıkarmaya başladı. ICQ'nun arama motoru kullanılarak yeni insanlarla tanışmak mümkün hale gelmekle birlikte gerçek dünyanın sosyal ilişkilerdeki belirleyiciliği henüz kırılmamıştı. Irak ve Yazıcıoğlu'nun sözleriyle aktaracak olursak “Bunu yapmak ilerleyen yıllarda Microsoft'un da gücüyle ICQ'yu tahtından indirecek MSN Messenger'a kısmet olacaktı.” (2012: 12).

2000'lerin ikinci yarısında kurulan “YouTube” ile, kullanıcının “kendisini yayınladığı” bir dönem başladı. YouTube kullanıcısı kendi çektiği videoları, sesleri vb. herkesle paylaşabiliyor ve herkesin 15 dakikalığına da olsa şöhret olduğu Warhol ütopyası, bir anlamda gerçek oluyordu..

Geniş bant üzerinden daha hızlı ve çift yönlü internet erişimi sağlayan Web 2.0'ın bir diğer getirisi de “blog”lar oldu. Estetik olarak düzgün bir görünüm sergileyen blog sayfalarında, blogcuların kimlikleri genelde sanal olmakla birlikte

paylaşılan içerikler çoğunlukla gerçektir, gerçek hayattan alınıyordu. Sanal kimliklerin gerçek hayata ilk dokunuşları olan bloglardan sonra gelen “Facebook”la, gerçek kimliklerin sanal dünyayla tam teması sağlanmış olacaktı.

Harvard’da okuyan Mark Zuckerberg adlı üniversite öğrencisinin “sanal okul yıllığı” mantığıyla hayata geçirdiği Facebook (bkz. David Fincher’ın *The Social Network -Sosyal Ağ* adlı filmi), başlangıçta ABD’deki bazı üniversiteler arasında sosyal iletişimi sağlamak amacıyla kurulmuştu. Ancak baştaki amacının çok ötesine geçen Facebook, kısa sürede tüm dünyaya yayıldı. Facebook’un bu kadar popülerleşmesini sağlayan ayırt edici özellikleri ise şöyleydi: Birincisi, tüm diğer öncülerinden farklı olarak Facebook, genelde gerçek kişileri kapsıyordu. İkincisi kullanıcılarıyla ilgili çeşitli bilgilerin (yaş, yerleşim, eğitim, ilgi alanları vb) fotoğraf, resim, video gibi görsel içeriklerle desteklendiği bu yeni mecra, kişilere eski arkadaşlarını bulma ve beğendikleri içeriği paylaşma olanağı tanıyordu. Bu açılardan yepyeni bir internet mecrası oluşturmuş olan Facebook’un, gerçek anlamda “sosyal medya”yı yarattığı söylenebilir. Öyle ki günümüzde kişilerin ya da şirketlerin sanal alemde var olabilmesi için Facebook kullanımı, artık kaçınılmaz hale gelmiştir. Öyle ki 2008 yılında Facebook’un 18.4 milyonu Britanya’da olmak üzere dünya üzerinde toplam 161 milyon üyesi vardır (Briggs ve Burke, 2011: 352).

Sosyal medyayla ilgili Facebook’tan sonra gelen ikinci önemli adım ise “Twitter” olmuştur ve onu farklı kılan nokta, Facebook’un eksik kaldığı yerden piyasaya girmiş olmasıdır. Twitter, Facebook’tan farklı olarak, daha çok mobil (cep telefonu) kullanım için tasarlanmıştı. Yani ilk ortaya çıktığından beri kullanıcılarının, internet bağlantısına ihtiyaç duymamasına ve mobil alışkanlıklarına göre şekillendirilmişti. Twitter, akıllı telefonlardan önce Facebook’un yaptığı gibi, dışarıda yaptıklarınızı eve gelip bilgisayarınızdan paylaştığınız bir platform değildi.

Örneği

Aksine olay olduğu anda paylaşmanın ve olayı, gerçek dünyadakiyle neredeyse aynı anda sanal dünyada da var etmenin aracıydı. Böylece Twitter, gerçek hayatla sanal alem arasında eşzamanlı bir bağlantı kurarak sosyal medyaya “anımsalılık” özelliği kazandırmış oldu ve politik aktivitelerin içinde yer almaya başladı. Çünkü daha önceki sosyal medya araçlarından farklı olarak Twitter, mobil karakteristiğiyle sokaklarda, siyasi aktivitelerin içinde yer alabiliyordu. Twitter’ın bu işlevi kendini ilk kez, demokrasi ve özgürlükler açısından en sorunlu ülkelerden birinde, İran’da gösterdi. 2009 İran seçimlerinde, konvansiyonel medyada yer almayan seçimlere hile karıştığı iddiası ve muhalefete yapılan baskı, İran’dan dünyaya Twitter aracılığıyla ulaştı. Ana akım medyanın duyurmadığı ne varsa fotoğraflar ve videolar eşliğinde, dünyayla paylaşıldı. Twitter’ın konuları ortak olarak etiketleyen “... hashtag” özelliği de ilk kez burada rüştünü ispatladı. “#iranelections (İran seçimleri), #iran gibi hashtag’lere tıklayan milyonlarca insan, karşısında konvansiyonel medyanın tamamen aciz kaldığı bir bilgi akışına anında ve ücretsiz ulaşabiliyordu. ... Bir sene sonra patlak veren ‘Arap Baharı’ ise bu sosyal medya aracını zirveye taşıdı” (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012: 19-20).

Türkiye’ye gelince tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sosyal medya, büyük ilgi görmektedir. Ülkemizde en çok kullanıcı sayısına sahip olan sosyal medya platformları Facebook ve Twitter’dır. Sosyal medya analizi yapan "Social Bakers"ın verilerine göre Türkiye'deki Facebook kullanıcı sayısı, Ocak 2013 itibariyle 32 milyonu geçmiştir ve Türkiye nüfusunun % 41,47'si Facebook kullanıcıdır. Bu rakamlarla Facebook kullanımında dünya yedincisi olan Türkiye, Avrupa'da ise İngiltere'den sonra ikinci sıradadır (AA, 26 Mayıs 2013). Monitera'nın 2012 Mart ayında açıkladığı rapora göre ise 5.3 milyonu aktif olmak üzere toplam 7.2 tekil

Twitter kullanıcısı bulunmaktadır. Bu rakamlarla Türkiye, Twitter kullanımında dünyanın en aktif 10 ülkesinden biridir (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012: 23-32).

Facebook'un Türkiye'nin en popüler sosyal medya mecrası olmasının çeşitli sebepleri vardır. Öncelikle Türkiye gibi okuma alışkanlığının fazla gelişmediği bir ülkede, Twitter'a göre çok daha görsel olan Facebook'un tercih edilmesi anlaşılabilir bir durumdur. İkinci olarak siyasi paylaşımların daha yoğun olduğu ve anındalık özelliği nedeniyle otosansürün pek işlemediği Twitter, en azından Gezi Parkı Eylemleri'ne kadar Türkiye gibi apolitize olmuş bir ülkede daha sınırlı bir kullanıma konu olmuştur. Özel alanla siyasal alanı birbirinden ayıran Facebook ise bu anlamda Türkiyeli kullanıcı için daha uygun görünmektedir.

Taşıdığı tüm potansiyele ve dünyanın kimi yerlerindeki etkisine karşın sosyal medyanın gücüne dair abartılı öngörülere mesafeli durmakta fayda vardır. Tüm kitle iletişim araçlarında olduğu gibi sosyal medya da, taşıdığı olumlu ve olumsuz niteliklerle birlikte değerlendirilmelidir. Sosyal medyanın taşıdığı olumsuz özelliğe vurgu yapan Özönur'a göre ise bu yeni araçla insanları denetim altında tutmak çok daha kolaydır:

Yüzyıllardır bayramlar ve karnavallar gibi, çeşitli şekillerde işlevselleşen bu emniyet subapı, bugün büyük ölçüde sokakların yerini alan sosyal medya aracılığı ile işlerlik kazanmış görünmektedir. Üstelik sosyal medyanın denetimi çok daha kolaydır. Yönetenlerin kurdukları denetim eskiden dönemin şartları nedeniyle, zaman ve uzama bağlıken; günümüz teknolojik gelişmişlik düzeyinde uzaktan kontrolün önünün açılmasıyla denetimin daha kolay bir hal aldığı söylenebilir. Sosyal medyada tahakküme karşı yükseltelen sesler iktidar tarafından daha kolay

Örneği

gözetlenmekte, sosyal medya üzerinden örgütlenmeler için ise öncesinde önlem alma imkanı da doğmaktadır (Özonur, 2012, Sosyal Medya, bir tahakküm ve direniş hikayesi)..

Birgün gazetesi yazarı Burak Özçetin'in "klavye-başı aktivizm" olarak değerlendirdiği sosyal medyayla ilgili ifadeleri de, yukarıdaki alıntıyla paralellik taşıyor niteliktedir. Özçetin'e göre sosyal medyada küfür, hakaret, nefret yüklü söylemler, cinsiyetçi içerikler gibi paylaşımlar yer almakla birlikte muhalif içeriklerin varlığı da göz ardı edilemez. Ama bu muhalefetin, toplumsal özne için siyasal davranışın ve hazzın tek mecrası haline gelmesi, sosyal medyanın gerçek hayattaki muhalefet ile direniş olanaklarını sağaltan ve belki de bitiren "tehlikeli" yönüne işaret etmektedir. Bu anlamda sosyal medya ya da Özçetin'in ifadesiyle söylersek *siberaktivizm*, "siyasal mücadelenin bir 'parçasıymış gibi' yapan öznenin 'muhalefet yapıyormuş gibi yaptığı', ama ancak kendi dar çevresine (takipçiler, arkadaş ve irtibat listeleri) seslendiği, 'sola-sağa' sayıp döküp rahatladığı, homolojiyi (türdeşlik-benzerseverlik) üreten ve yeniden üreten bir alan. Sahi bugün 'davanız' için kaç paylaşım yaptınız?" (2012, Klavye-başı aktivizmi: sosyal medya ve siberaktivizm).

Fransız kuramcı Armand Mattelart da internet teknolojisinin bilgiye otomatik olarak erişimi sağladığını ve direnişin internet kullanıcılarının tabiatına işlediğini kabul etmekle birlikte; interaktif olsalar da bu teknolojilerin doğası gereği demokratik olmadığını söyler. Sadece onların örgütlenme biçimi ve toplum tarafından kullanım şekli ile yerleşik kurallara bir isyan projesi başlatabileceğini sözlerine ekler. Çünkü ona göre internet üzerinde gerçekleştirilen, ağ temelli bireysel davranışlardır ve kamusal alan kültürü yaratma rolü, hiçbir zaman bu araçların

kendilerinde verili değildir. Bu, bir sosyal inşa sorunudur (2012: 303). Türkiye gibi demokratik gelişim süreci her on yılda bir yaşanan darbelerle kesintiye uğramış, toplumsal ve siyasal muhalefetin şiddetle bastırıldığı bir ülkede, sosyal medyanın kullanımı bu anlamda belli çerçeveler içinde sınırlanmıştır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan Behzat Ç. dizisinin, 3. sezon yönetmenliğini üstlenen ve daha önce Kurtlar Vadisi gibi çok izlenen bir TV yapımına da imza atmış olan yönetmen Sadullah Şentürk'ün ifadeleri ise bir direniş aracı olarak sosyal medyaya çok daha geniş bir perspektiften bakmakta ve kapitalist sisteme bu kadar entegre olmuş bir aracın gerçek bir muhalefet oluşturup oluşturmayacağı sorunsalını ortaya atmaktadır:

Bence sorulması gereken bu alanların aslında ne kadar özgür oldukları... Sonuçta her biri, Facebook olsun, Twitter olsun, Instagram olsun... Her biri milyar dolar değer biçilen kuruluşlar ve kağıtları borsada alınıp satılabiliyor... Sisteme bu kadar entegre olmuş bir yapıdan; ne kadar muhalefet bekleyebiliriz ya da oradaki muhalefet ne kadar gerçek? Asıl üzerine düşünmemiz gereken bu... Belki de iktidarların yeni ve şahane manipülasyon araçlarıdır bütün bunlar... (Şentürk, “Sosyal Medya ve Behzat Ç.” başlıklı yapılandırılmış görüşmeden, 14 Ocak 2013).

Şentürk, sosyal medyanın taşıdığı öne sürülen muhalefet olanaklarıyla ilgili eleştirel bir bakış sunmakla ve doğru bir noktaya değinmekle birlikte, bu yeni aracın hayatımızda bir gerçeklik olarak yerini aldığını da kabul etmektedir. Ona göre sosyal medya, kapitalist ekonomi için oldukça elverişli bir alandır ve kendi şöhretleriyle kendi ekonomisini oluşturmuştur bile.

Sosyal medyaya Türkiye’de ekstra bir önem atfedildiğini düşünmüyorum; ama, bir gerçeklik olarak hayatımıza girdiğini sanırım herkesin kabul etmesi

Örneği

gerekir... Kendi şöhretlerini ve ekonomisini yaratan bir durum olduğu aşikar... Pucca diye bir blog yazarı internetten, kitap marketlerin çok satanlar standına tepeden inebildi sonuçta bu ülkede... Benzeri daha pek çok ticari başarıyı göreceğimizi umabiliriz... Basılı ya da süreli medyaya göre çok daha aktif bir paylaşım alanı sunduğu için her zaman daha genç ve enerjik olacak sosyal medya... Orada bir medya var; imaj yaratılabiliyor; sunulabiliyor; paylaşılabilir; dolayısıyla aslında kapitalist medyanın üst ideolojisi olan reklama çok uygun bir alan... Belki de oralarda da verili olanı 'like' ediyordur bireyler... Şöyle olanaklar da sunacağını düşünüyorum sosyal medyanın: herhangi bir sermayeye ya da yapıya bağlı olmadan da bir görsel, işitsel ya da yazılı hikayeyi üretene vitrine çıkarabilecek ve insanlarla paylaşabilecek... (Şentürk, 2013). Şentürk'ün bu önemli tespitlerinden sonra Türkiye sosyal medyasının özellikleriyle ilgili olarak son olarak söylenebilecek şey ise, gündemin çok hızlı değişmesidir. Bu durum ülke gündeminin de çok çabuk değişmesiyle alakalı olmakla birlikte Türkiye'de sosyal medyada en çok konuşulan konular, politika dışında en çok konuşulan politika dışı konular, futbol, magazin ve tv dizileridir. Televizyon yapımları arasında ise Behzat Ç., hem yayınlandığı dönemde sosyal medyada en çok konuşulanlar arasına girmesi, hem de sosyal medyanın dizinin yayına devam etmesi üzerindeki etkisi nedeniyle incelenmeye değerdir.

Behzat Ç.'yi Anlamak ve Sosyal Medyada Behzat Ç.

Yaprak Dökümü, Aşk-ı Memnu, Hanımın Çiftliği gibi klasik Türk edebiyatının önemli eserlerinin dizilere uyarlanması ve geniş bir izleyici kitlesi yakalamasından sonra, televizyonlar bu tür edebiyat çevrimlerine yöneldi. Bu yapımların ardından gelen ve geçtiğimiz yayın sezonlarında yayınlanan Samanyolu,

Kalp Ağrısı, Veda gibi yerli edebiyat uyarlamaları, ekranlarda tutunmayı başaramadıysa da son dönemde izlediğimiz, Çalılık, Fatih Harbiye gibi yapımlar, bu kategorinin görece başarılı örneklerindedir (en azından izleyici ilgisi bakımından). Televizyon tarihinde yerli edebiyattan ekranlara uyarlanan başarılı dizilerden biri de Behzat Ç. olmuştur. Çağdaş Türk edebiyatının genç yazarlarından Emrah Serbes'in bir polisiye serisi olarak kaleme aldığı ve üç kitapta da aynı kahramanın (ya da "anti kahraman"ın) –Behzat Ç. adlı bir polisin- maceralarının anlatıldığı Her Temas İz Bırakır, Son Hafriyat ve Erken Kaybedenler romanlarından sonra Behzat Ç., 2010 yılında televizyona uyarlandı ve tüm sansür ve müdahalelere rağmen 2013'ün Haziran ayına kadar ekranlarda kalmayı başardı.

Adam Film'in yapımcılığını üstlendiği ve ilk bölümlerini Serdar Akar'ın çektiği "Behzat Ç. Bir Ankara Polisiyesi", Eylül 2010'da Star Tv'de yayınlanmaya başlamasının ardından kısa sürede bir ekran fenomenine dönüştü. Bunda dizinin alışılmadık kurgusu ve söyleminin yanı sıra, aslında bir "anti-kahraman" olan kahramanı, Ankara Cinayet Büro Amiri Behzat Ç.'nin ve ona hayat veren oyuncu Erdal Beşikçioğlu'nun etkisi büyüktü. Kendine has sorgu yöntemleri, zanlılara yönelik şiddet içeren davranışları, mesai arkadaşlarına karşı kaba tavırları, argo ve küfür dolu konuşmaları, alkol tüketimi, kadınlarla sorunlu ilişkileri, cinsiyetçi ve ayrımcı söylemine karşın Behzat karakteri çok sevildi. Ece Temelkuran'a göre ise bu sevginin nedeni şöyleydi:

Erkek erkeğe bir hayatın tesis edildiği, ergen kabalığının ve sakarlığının erkekler arasında yeniden ve yeniden onaylandığı, kadınlardan neredeyse bucak bucak kaçılan Engürü Kahvesi kültürünün ürünlerinden biridir Behzat. Kadınlar konusunda beceriksizdir, hırçındır, küser, hırttır, hırtlığını yontmaya gerek duymaz.

Örneği

(...) Hazin bir çocuktur Behzat. Konuşmayı beceremediği için küfreden, özür dilemeyi beceremediği için sevimlilik yapmaya çalışan, (...), karşısındakinin ne hissettiği, ne istediği konusunda bir fikri olmamasını umursamayan bir şımarık velettir! Bu küsmüş oğlan çocuğu vakaları, kadınlarda tuhaf bir ruh haline sebep olur. Birincisi ve otomatik olanı ‘Onun dermanı bende’ sanrısıyla başlayan hemşire şefkati refleksi. İkincisi ve bunu takip eden tepki ise öğretmen-anne olmak için engellenemez istektir: ‘Benimle yaşarsa adam olur!’ (...) Behzat Ç.’nin bir roman/dizi kahramanı olarak çekiciliği ama aynı zamanda çekilmezliği buradadır. En azından kadınlar için. Erkekler içinse gerekçe malumdur. Ergen erkeklerin kendi olmamışlıklarını onaylamak için ne büyük endüstriler inşa ettiklerini hepimiz biliyoruz. (2011, Behzat Ç.)

Temelkuran’ın belirttiği gibi Behzat’ın sevilmesinde kadının ve erkeğin psikik yapılarının etkisi olmakla birlikte tek nedenin bu olduğunu söylemek yeterli olmaz. İzleyici tüm olumsuz özelliklerine karşın, Behzat’ı sevmiştir; çünkü, onun samimiyetine ve adalet duygusuna inanmış, haksızlık karşısındaki cesaretini takdir etmiştir. Belki de kendisinin gündelik hayatında gösteremediği cesarettir bu. Ayrıca dizinin daha önce hiçbir TV kurmacasının dokunmadığı, dokunmaya cesaret edemediği konulara temas etmesi de izleyicinin yapımı sahiplenmesinin bir diğer önemli nedenidir. Bu sahip çıkma ve benimseme o kadar büyüktür ki; dizinin yayından kaldırılması yönündeki girişimleri (MHP Tekirdağ Milletvekili Bülent Belen, dizinin yayından kaldırılmasıyla ilgili meclise üç kez soru önergesi sunmuştur) ve RTÜK’ün diziye yönelik cezalarını protesto etmek için izleyiciler, dizinin çekimlerinin gerçekleştirildiği Ankara’da, Kızılay’daki Yüksel Caddesi’nde toplanmış ve burada kurulmuş olan dev ekranlarda dizinin sezon finalini izlemiştir

(Haziran 2012). İnsanların orada toplanmasını sağlayan ise “sosyal medya” olmuştur. Çankaya Belediyesi öncülüğünde etkinliğin düzenleyicilerinden Raşit Ünver, diziyeye verilen uyarı cezalarına ve yayından kaldırılma iddialarına tepki olarak düzenlenen etkinlikle ilgili şunları söylemiştir: “Biz de internet üzerinden kitlelere ulaşmaya çalıştık. Amacımız dizinin sevenleri olarak sessiz bir tepki göstermek” (BİA Haber Merkezi, Ankara Behzat Ç.’ye Sahip Çıkıyor, 2012). Bu bağlamda Raşit Ünver ve Anıl Karadağ’ın birlikte kurdukları “Behzat Ç.’me Dokunma” adlı Facebook sayfası üzerinden örgütlenen etkinlikle ilgili sayfanın kurucularının söyledikleri dikkate değerdir:

Sayfayı açtığımız günün ilk sabahı 1000’i aşkın insan sayfayı beğendi. Ardından tepkimizi daha görünür kılmak için dizi oyuncularıyla irtibata geçtik. Çankaya Belediyesi’nden aldığımız sinevizyon desteğiyle 25 Mayıs gecesi Yüksel Caddesi’nde ilk etkinliğimizi gerçekleştirdik. (...) Dizinin senaristlerinden Ercan Mehmet Erdem ile Emrah Serbes o gece diziyi bizimle birlikte Yüksel Caddesi’nde izledi.” (Akt. Korkmaz, Ankara Uyuma Dizine Sahip Çık, 2012).

Sosyal medyada örgütlenen kalabalığın sokakta görünür olduğu bu etkinlikten yaklaşık bir sene önce, 2011 Haziranı’nda ise Twitter’da oluşturulan #behzatmedokunma başlığı altında kullanıcılar, RTÜK’ün “argo ve küfür” gerekçesiyle verdiği uyarı cezalarını eleştirmişti. Bu yorumlarda Behzat Ç. üzerinde uygulanmaya çalışılan sansürün asıl nedeni olarak alkol, küfür ya da argo değil, dizinin siyasi “dokundurmaları” olduğu sıklıkla ifade edilirken, dizinin izleyicisi olmayanlar bile sansüre karşı olduklarını belirtmişlerdir. (Söylemez, “Serbes: Behzat Ç.’nin Formatında Değişiklik Yapmayacağız”, 2011).

Örneği

Behzat Ç.'ye yönelik, RTÜK'ün dizinin yayınlandığı Star TV'ye yönelik yaptırımları, hem uyarı hem de para cezası şeklindedir. Dizideki içki kullanımı, argo ve küfürlü konuşma, “çocuklar ve gençler için olumsuz örnek oluşturduğu” gerekçesiyle RTÜK tarafından defalarca cezalandırılmıştır. 1 milyon 339 bin 516 lira para cezasıyla Star TV, 2012 yılında RTÜK'ün en çok ceza verdiği dördüncü ulusal kanal olmuştur (Tahmin Edin RTÜK Hangi Kanallara Ceza Kesmedi, 2013).

Behzat Ç., sadece Üst Kurul'da değil, siyaset alanında da çok konuşulmuştur. Örneğin Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Tasarısı'yla ilgili görüşmelerde de Behzat Ç.'nin karakterlerinden savcı Esra ile Behzat arasındaki evlilik dışı ilişki, tartışma konularından birini oluşturmuş ve MHP Milletvekili Bülent Belen, dizinin bu yönüyle “Türk aile yapısının temelinde dinamit koyduğu”nu ifade etmiştir. Bu ifadenin ardından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin de, Belen'in ifadesini destekler nitelikte bir açıklama yapmış ve şunları söylemiştir: "Kadını ikincil hale getiren ve şiddeti özendirici dizilerden bir anne olarak ben de rahatsızım. (...) Şikayet mekanizmasını güçlendirmek gerekiyor. Sivil inisiyatif güçlendirilirse bu tarz dizilerin yayından kaldırılmasına yönelik bir baskı mekanizması kurulabilir. Bu alanlarda toplumsal duyarlılığı arttıracak çalışmaların güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum” (Söylemez, “Sevdiğinle Yaşamayacaksın Kiminle Yaşayacaksın?”, 2012.)

Kabinede görevli bir bakanın, diziye yönelik idari ve mali yaptırımları yeterli görmeyip yapımın toptan yayından kaldırılmasına yönelik bu ifadeleri, ülkemizdeki sansürün ne boyutlarda olduğunu gözler önüne sermesi bakımından düşündürücüdür. Aynı zamanda denetleme ve düzenleme kurulunun dışında

(RTÜK), siyasi erkin de Behzat Ç. dizisi üzerinde uygulamaya çalıştığı baskıya işaret etmektedir. Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'ın, dizide alkol ve sigara kullanımını özendirici yayın yapıldığına ilişkin verilen soru önergesine cevaben “Yayınlar dikkatle izlenmeye devam edilmektedir” şeklindeki açıklaması da Behzat Ç.'nin, gerçekten de RTÜK'ün ve iktidarın sıkı gözetiminde olduğunu ortaya koymaktadır. Medya içeriklerinin gençleri ve çocukları olumsuz davranışa yönelttiği yönündeki bu iddialarla ilgili olarak ise Doç. Dr. Hülya Uğur Tanrıöver, şunları söylemiştir:

Medya içerikleri elbette önemlidir, ama tek başlarına değil. Çocukların şiddete özenmesi için film seyretmesine gerek yok, şiddet hayatın içinde genelleştirilmiş halde. Bunu engelleyen yasal yaptırımlar ve sosyal politikalar da yok. (...) Medya içeriklerinin insan üzerinde etkileri toplumla eklemlenmeleri ölçüsünde önemlidir. Bugün televizyonu açtığımızda ‘Adam karısını sokakta dövdü ve kimse bakmadı’ haberlerini görüyoruz. Siyasilerin ağızlarından çıkan her şey zaten şiddete özendiriyor. Behzat Ç.’de bu kadar şiddet görüntüsü yok” (Akt. Tahaoğlu, Politikacılar mı, Yoksa Behzat Ç. mi?, 2012).

Bu açıklamaların da ışığında söylemek gerekir ki; çocuklarla gençleri şiddete ve diğer olumsuz davranışlara yönelttiğiyle ilgili televizyonda yayınlanan kurmaca bir yapıyı alıp suçlamak için kolay yoldur. Bundan önce yapılması gereken aileye, sokağa, siyasetin diline kısacası toplumsal yaşamın her alanına yayılmış olan şiddete bakmak ve bununla ilgili gerekli önlemlerin alınmasını, yasal düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır. Ayrıca Behzat Ç.'nin çocukların uyuması gereken bir zaman diliminde, televizyonların PT2 (Prime Time 2) yayın kuşağında, saat 23.00'da, gerekli koruyucu işaretler eşliğinde (+18 vb.) yayınlanmış olduğunu da bu noktada unutmamak gerekir. RTÜK'ün ve siyasi erkin tüm baskıları ile yaptırımlarına karşı,

Örneği

diziyi sosyal medyada ve sokak etkinliklerinde savunmaları ise Behzat Ç. izleyicisinin, sosyal medyayla olan ilişkisinin kendine özgü niteliğini göstermektedir. Bununla ilgili olarak dizinin yönetmeni Sadullah Şentürk, dizinin izleyicileriyle sosyal medya platformlarında buluştuklarını, bu anlamda sosyal medyanın onlar için “adeta bir lokal”e dönüştüğünü ifade etmiştir:

Behzat Ç.’de ben üçüncü sezonda yönetmenliğe başladım... Daha önce Kurtlar Vadisi Pusu gibi çok reytingli bir diziyi çekmiş bir yönetmen olarak; Behzat Ç.’de aldığım feedback’i başka herhangi bir işte almadığımı söylemek zorundayım... Behzat Ç. seyircisinin gerçekten diziyi ya da karakterlerle çok sıkı ve özel bir bağ kurduğunu söyleyebilirim... Benzeri bir durum Türk televizyon tarihinde var mı bilmiyorum... Bence yok... Sayı olarak az olabilirler ama etkinlik olarak çok güçlü bir seyircisi var ve seslerini de doğal olarak sosyal medyada duyurabiliyorlar... Behzat Ç. için sosyal medya birbirimizin hatırını sorduğumuz bir lokale dönüşüyor aslında... Orada buluşuyoruz... (2013).

Şentürk’ün bu ifadeleri önemli bir noktaya, iletişim sürecinde geribildirim (feedback) değişen niteliğine de dikkat çekmektedir. Bu anlamda sosyal medyanın, kitle iletişiminde genellikle sonradan gerçekleşen “geribildirim”e anıdalık özelliği kazandırdığı söylenebilir. Seyirciler artık izledikleri TV yapımı ile ilgili görüşlerini, kullanıcı oldukları sosyal medya platformları aracılığıyla yayınla aynı anda dile getirebilmektedirler.

Behzat Ç., özellikle toplumsal ve siyasal konulara dokunduğu bölümlerde sosyal medyada çok konuşulmuştur. Bu anlamda “sosyal medyanın da amiri” olarak

görülen Behzat Ç., 17-30 Eylül 2012 tarih aralığında aktif kullanıcı oranına göre sosyal medyada yayılma gücü (ECHO gücü) en yüksek olan program olmuştur. ECHO Impact Index'e yani sosyal medyanın tv'ye katkısına göre de Behzat Ç., yine birinci olmuştur (sosyal medyanın programa katkısı). Aynı dönemde bölüm başına 23 bin 200 bin konuşma ortalamasıyla Behzat Ç., *Yalan Dünya* ve *Kuzey-Güney* dizilerinden sonra sosyal medyada en çok konuşulan üçüncü dizi olmuştur, (Starcom MediaVest Group, Sosyal Medyanın da Amiri Behzat Ç, 2012).

Medya Takip Merkezi'nin 20-26 Ağustos 2012 tarihleri arasında hazırladığı “sosyal medyada en çok konuşulan yerli diziler” listesinde ise ilk sırada Behzat Ç. bulunmaktadır (Sosyal Medyada En Çok Hangi Dizi Konuşuldu?, 2012). Yayınlandığı günden bu yana tutuklu gazeteciler, Cumartesi Anneleri, işkenceler, trans cinayetleri ve bununla ilgili emniyet içindeki örgütlenmeler, kadına yönelik şiddet, siyasi cinayetler, faili meçhuller, adalet sisteminde yaşanan hukuksuzluklar, haksız yargılamalar, farklı etnik kimliklere yönelik nefret söylemleri gibi çok sayıda sosyal ve siyasal konuya değinen Behzat Ç. ve onun kahramanları (Behzat, Akbaba, Hayalet, Harun, Savcı Esra vd.), sosyal medyada çok konuşulmuştur. Bunun nedenlerinden biri, dizideki kahramanların, katilleri yakalayıp suçluları cezalandırmaları ile izleyicilerin gerçek hayatta bulamadıkları adalet duygusunu tatmin etmesi olabilir. Sebep ya da sebepler ne olursa olsun, Behzat Ç. hem temas ettiği konular hem de sosyal medyada kopardığı fırtına nedeniyle, çoktan ekran klasikleri arasındaki yerini almıştır.

Bulgular ve Değerlendirme

Behzat Ç. ile ilgili Facebook'ta yapılan arama sonucunda yüzlerce sayfa bulunduğu görülmüştür. Genellikle dizinin izlerkitlesi tarafından oluşturulmuş bu

Örneği

sayfalar arasında, Behzat Ç. kahramanlarının fan sayfaları, Behzat Ç.'nin dizi ve sinema filmiyle ilgili sayfalar, Star Tv'nin yapımla ilgili oluşturduğu kendi sayfası, Behzat Ç. repliklerinin yer aldığı sayfalar, Behzat Ç. kitaplarıyla ilgili sayfalar ve Behzat Ç.'me Dokunma adlı topluluk sayfası dikkat çekmektedir. Twitter'da ise 2012 yılında Behzat Ç.'nin yayından kaldırılacağı ile ilgili söylenti çok konuşulmuş ve #behzatcyedokunma hashtag'i, TT olmuştur (Twitter'da 2012 böyle geçti, 2012). Ayrıca dizi, sadece 3. sezon fragmanının yayınlanmasıyla da Twitter'da en çok konuşulan konular arasına girmeyi başarmıştır. Üçüncü sezonun ilk bölümü yayınlandığı sırada da TT listesinde zirveye yerleşen Behzat Ç., sosyal medyadaki gücünü böylece bir kez daha kanıtlamıştır.

Behzat Ç.'nin yaratıcısı Emrah Serbes, dizinin tüm baskılara rağmen uzun süre yayına devam etmesinde izleyicinin ve sosyal medyanın önemine vurgu yapmıştır: “(...) Yapmak isteselerdi daha önce ipimizi çekerlerdi. Bizim seyircimiz kıyamet koparmayı seviyor. Seyircimizden çekindiklerinden ipimizi çekemiyorlar. (...) Bizim seyircimiz bir yandan diziyi seyrediyor bir yandan da tivit atıyor. Bir kişi on kişi seyrediyormuş gibi ses çıkarıyor” (Behzat Ç.'nin senaristi Emrah Serbes dizinin final tarihini açıkladı, 2012). Bu açıklama da göstermektedir ki; Behzat Ç.'nin üzerindeki tüm baskılara rağmen yayın hayatına devam etmesinde sosyal medyanın etkisi büyüktür. Ancak bu etki, sadece sosyal medya platformlarında yapılan yorumlar, itirazlar ve eleştirilerle sınırlı kalsaydı, Behzat Ç.'nin ekran ömrünün bu kadar uzun olmayabileceğini de eklemek gerekir. Sosyal medyadaki izleyici örgütlenmesinin, Ankara'da “Behzat Ç.'me Dokunma” etkinliğiyle Haziran 2012'de sokağa taşmış olması, dizinin yayından kaldırılmasına yönelik atılacak adımların geri alınmasını sağlamış olabilir. Bu bağlamda herhangi bir konuyla ilgili sosyal

medyadaki toplumsal örgütlenmeyi “sokaklarda” görünür kılmak, gelişen iletişim ve enformasyon teknolojilerine karşın, önemini koruyan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Belli bir amaç doğrultusunda örgütlenen insanların aynı fiziksel ortamı paylaşarak gerçekleştirdikleri “dirsek dirseğe dayanışma”, egemenlerin dikkatini çekmek ve taşıdığı caydırıcılık unsurları nedeniyle hâlâ çok önemlidir ve bu paralelde söyleyecek olursak “Her temas, hâlâ iz bırakmaktadır.

Sonuç

İktidar ile tabi olanlar arasındaki ilişki, tarih içinde aristokrasi ve kölelikten, burjuvazi ve ücretli işçiliğe evrilmiş olsa da en temel anlamıyla tahakküm ve baskı, günümüzün en demokratik toplumlarında bile, karşımıza çıkmaktadır. İktidarın uyguladığı tahakküm ise, Foucault’nun deyimiyle bir yandan öznenin varlığının ön koşulu iken; bir yandan da iktidara karşı direniş olanaklarını da beraberinde taşımaktadır (2012). Önemli olan ise bu direnişin niteliğidir. Bu direniş günümüzde sokaklardaki örgütlü mücadelen sosyal medyadaki örgütlü mücadeleye mi evrilmiştir? Sosyal medya mecraları, gerçekten insanların kolektif olarak toplanıp birlikte hareket ettikleri bir alan sunmakta mıdır yoksa kişinin, duygusal boşaltımını sağlayıp egemenler için bir emniyet subapı görevi mi görmektedir?

Milli güvenlik, genel ahlakın ve kamu düzeninin korunması gibi oldukça muğlak ve geniş hususlarda tüm kitle iletişim araçlarında olduğu gibi internet üzerinde de sınırlamaların ve baskıların olduğu, demokrasi ile örgütlenme geleneğinin gelişmediği Türkiye gibi ülkelerde sosyal medya, toplumsal muhalefetin boşaltımı için uzun süre bir emniyet subapı görevi görebilir. Gezi Parkı Eylemleri’nde bu durum tersine dönmüş olsa da bu yeni medyanın kökten bir toplumsal ve siyasal dönüşüm sağlayacağı ile ilgili öngörülere mesafeli durmakta

Örneği

yine de fayda vardır.

Ancak sosyal medya aracılığıyla olumlu gelişmelerin yaşandığı da göz ardı edilemez. Yayıncılık anlamında baktığımızda Behzat Ç. adlı televizyon dizisinin inişli çıkışlı reyting grafiğine, muhafazakârlaşan siyasi söylemin baskılarına ve RTÜK'ün cezai yaptırımlarına karşın üç yayın yılı boyunca hayatta kalmasında sosyal medyanın hiçbir etkisinin olmadığını söylemek, haksızlık olur.

Sonuç olarak, tüm anlatıların ışığında değerlendirecek olursak; internet ve sosyal medya, karşılıklı etkileşimi mevcut kılması, küresel ölçekte insanları birbirine bağlaması, zamansal ve uzamsal sınırları aşması gibi özellikleriyle, konvansiyonel medya kanallarına göre muhalif seslerin daha rahat yer bulabildiği bir alandır. Ayrıca barındırdığı aynı özelliklerle bu yeni medya, siyaset alanındaki sınırlamaları aşmak, demokrasinin işleyebilmesini daha mümkün hale getirmek, siyasi otoritenin, içeriği ve söylemi nedeniyle hoş görmediği bir kültürel ürünün –örneğin Behzat Ç.nin- hayatta kalmasına yardımcı olmak gibi olumlu işlevlere de sahiptir. Ancak çok parçalı ve bireysel kullanıma uygun yapısı nedeniyle yine aynı medyanın, ortak bir kamusal oluşumu için elverişli olmadığı da söylenebilir. Bireysel olarak herkesin tepkilerini, yorumlarını kullanıcıları oldukları sosyal medyalar aracılığıyla tek tek ifade etmesi ise, demokrasi kültürünün gelişmesi için bir kademe olarak değerlendirilebileceği gibi; kişilere belli bir toplumsal doyum sağlayarak kolektif mücadele ve direniş imkanlarını yok da edebilir.

Evet, Facebook ve Twitter üzerindeki örgütlenmelerin sokağa taşmasının da etkisiyle Behzat Ç., üç sezon boyunca yayın hayatına devam edebilmiştir; ancak,

bunun var olan sansür ve baskı mekanizmaları üzerinde kökten bir dönüşüme yol açtığı ne kadar söylenebilir?

KAYNAKÇA

Briggs, A., ve Burke, P. (2011). *Medyanın Toplumsal Tarihi*. Çev. Ümit Hüsrev Yolsal, Erkan Uzun. 1. Baskı. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Castells, M. (2008). *Ağ Toplumunun Yükselişi Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür 1. Cilt*, 2. Basım. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Foucault, M. (2012). *İktidarın Gözü*, 3. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Habermas, J. (2012). *Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü*, 10. Basım. İstanbul: İletişim Yayınevi.

Irak, T. ve O. Yazıcıoğlu. (2012). *Türkiye ve Sosyal Medya*, 1. Basım. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.

Kara, T. ve E. Özgen (ed.). (2012). *Sosyal Medya-Akademi*, 1. Basım. İstanbul: Beta Basım Yayım.

Mattelart, A. (2012). *Gözetimin Küreselleşmesi: Güvenlileştirme Düzeninin Kökeni*. Çev. Onur Gayretli, Su Elif Karacan. 1. Baskı. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Oskay, Ü. (2000). *19. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişimin Kültürel İşlevleri Kuramsal Bir Yaklaşım*, 4. Basım. İstanbul: Der Yayınları.

Kişisel Görüşmeler

Şentürk, S.- Yönetmen (14 Ocak 2013). *Sosyal Medya ve Behzat Ç.* konulu görüşme.

İnternet

Anadolu Ajansı-AA. (26 Mayıs 2013). *Facebook'taki Paylaşım Memura Soruşturma Nedeni*. <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=419052&kn=7&ka=4&kb=7>. (Erişim:26 Mayıs 2013).

BİA Haber Merkezi. (2012). *Ankara Behzat Ç.'ye Sahip Çıkıyor*. <http://www.bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/138675-ankara-behzat-c-ye-sahip-cik-iyor> (Erişim: 7 Ocak 2012). Korkmaz, S. (2012). *Ankara Uyuma Dizine Sahip Çık*. <http://www.bianet.org/bianet/sanat/139145-ankara-uyuma-dizine-sahip-cik> (Erişim: 3 Ocak 2012)

Özçetin, B. (2012). *Klavye Başı Aktivizmi: Sosyal Medya ve Siberaktivizm*. http://www.birgun.net/sunday_index.php?news_code=1353232759&year=2012&month=11&day=18. (Erişim: 18 Kasım 2012).

Özonur, D. (2012). *Sosyal medya, bir tahakküm ve direniş hikayesi*. http://www.birgun.net/sunday_index.php?news_code=1353232706&year=2012&month=11&day=18. (Erişim: 18 Kasım 2012).

Söylemez, A. (2011). *Serbes: "Behzat Ç.'nin Formatında Değişiklik Yapmayacağız*. <http://www.bianet.org/bianet/sanat/130589-serbes-behzat-c-nin-formatinda-degisiklik>

Örneği

ik-yapmayacagiz (Erişim: 5 Ocak 2012).

Söylemez. A. (2012). “*Sevdiğinle Yaşamayacaksan Kiminle Yaşayacaksın?*”.
<http://www.bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/136791-sevdiginle-yasamayacaksan-kiminle-yasayacaksin> (Erişim: 8 Mart 2012).

Splichal, S. (2009). ‘*New’ Media ‘Old’ Theories: Does the (National) Public Melt into the Air of Global Governance?*. <http://ejc.sagepub.com/content/24/4/391> (Erişim: 14 Kasım 2012).

Starcom MediaVest Group. (2012). *Sosyal Medyanın da Amiri Behzat Ç.*
<http://smgconnected.com/sosyal-medyanin-da-amiri-behzat-c> (Erişim: 29 Aralık 2012).

Tahaoğlu, Ç. (2012). *Politikacılar mı, Yoksa Behzat Ç. mi?*
<http://www.bianet.org/bianet/toplum/139060-politikacilar-mi-yoksa-behzat-c-mi>
(Erişim: 3 Ocak 2012).

Temelkuran, E. (2011). *Behzat Ç.*
<http://www.haberturk.com/yazarlar/587539-behzat-c> (Erişim: 7 Ocak 2012). *Behzat Ç.’nin senaristi Emrah Serbes dizinin final tarihini açıkladı.* (2012).
<http://t24.com.tr/haber/behzat-cnin-senaristi-emreh-serbes-dizinin-final-tarihini-acikladi/215592> (Erişim: 8 Ocak 2013).

Behzat Ç.’ye Zaman Ayarı. (2012).
<http://www.diziler.com/haber/behzat-cye-zaman-ayari> (Erişim: 3 Ocak 2013).

Sosyal Medyada En Çok Hangi Dizi Konuşuldu? (2012).

http://www.medyaline.com/haber/anket-arastirma_1/sosyal-medyada-en-cok-hangi-dizi-konusuldu-/536.html (Erişim: 30 Ocak 2012)

Tahmin Edin RTÜK Hangi Kanallara Ceza Kesmedi? (2013).

<http://www.odatv.com/n.php?n=tahmin-edin-rtuk-hangi-kanallara-ceza-kesmedi--0801131200> (Erişim: 8 Ocak 2013).

Twitter'da 2012 böyle geçti. (2012).

<http://www.aktuel.com.tr/Magazin/2012/12/20/twitterda-2012-bereketi>. (Erişim: 20 Aralık 2012).

Filmler

Fincher, D. (2010). *The Social Network*

TÜRKİYE’DE MEDYA VE AVRUPALILAŞMA SÜRECİ: TÜRKİYE MEDYASI, AVRUPALILAŞAN BİR KAMUSAL ALAN DENEYİMİ İÇİN KATKI SUNABİLİR Mİ?

Serhat KAYMAS^{1 2}

Özet

Türkiye’ye, Avrupa Birliği aday ülke statüsünün tanındığı 1999 yılındaki Helsinki Zirvesi’nin ardından Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkileri, Türkiye’nin toplumsal oluşumunu ve modernleşme sürecini önemli ölçüde etkileyen boyutları ile kamusal alanda da gittikçe genişleyen bir ilginin odağına yerleşmiştir. Türkiye’nin Avrupalılaşması sürecinin, ülkenin modernleşmesini ve toplumsal oluşumunu etkileyen boyutlarıyla medya ve kamusal alan tartışmalarına dair özel bir gündeme yol açtığı gözlenir. Ancak Türkiye medyasının ülkenin Avrupalılaşması sürecinde olduğu kadar, ulusal kamusal alanın Avrupalılaşmasına dair sunduğu katkının da oldukça tartışmalı olduğu belirtilmelidir. Bu çalışmada, Avrupa Birliği içerisinde kamusal alan tartışmalarına dair bir tartışmanın ardından, Türkiye medyasının Avrupalılaşan bir kamusal alan deneyimi için bir katkı sunup-sunamayacağı ele alınmaktadır. Türkiye’nin medya siyasasındaki değişim ve Gezi Parkı eylemleri ekseninde Türkiye’de medya ve kamusal alan denklemini ele alan çalışma, Türkiye’de Avrupa Birliği sürecinin medya içerisinde yanlış kurulan bir denklem olduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Avrupa Birliği, Ulusal Kamusal Alanların Avrupalılaşması, Medya ve Kamusal Alan.

---

¹ Dr. Hacettepe Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi Hacettepe Ankara Sanayi Odası 1. Organize Bölgesi Meslek Yüksekokulu.

² Bu çalışma, aynı yazar tarafından yazılan ve 2014 yılında yayınlanan “Avrupa Birliği’ni Türkiye’de Okumak: Kültür, Kimlik ve Medya” isimli çalışma döneminde yazılmıştır. Her iki çalışmanın ortak yönünü, Türkiye’de Avrupa Birliği ilişkilerinin medya ve kamusal alandaki yansımaları oluşturmaktadır. Bununla birlikte, bu çalışmada Türkiye’de medyanın, Avrupalılaşma sürecindeki konumu irdelenmiştir. Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkilerine dair haber analizlerine yer verilmemiştir.